

Felicijan:

Melita.

I.

Star, mračen in plešast je bil njen oče. Z dvojnimi očali na nosu se je sklanjal nad svojo pisalno mizo. Njegove male sive oči so venomer zrle v dolge in tenke prste desne roke, ki je mehanično in s precejšno naglico obračala list za listom debele in drobno popisane knjige. Niti za hip mu niso ušle oči, in kadar je govoril, se je zdelo, da ni nikogar nikjer, da pripoveduje sam sebi.

„Melita, he?“ je vprašal, kakor bi čital stavek iz knjige.

Nihče mu ni odgovoril, samo v kotu pri oknu, kamor je sililo nekaj vročih in prašnih solnčnih žarkov, se je premaknilo dvoje zelo temnih očesnih zenic. Melita je sedela na nizkem stolcu, šolska knjiga je ležala odprta v naročju. Melanholičen izraz njenega obraza se je dobro družil z nerazvitim, sušičnim telesom. Človek bi ji prisodil na prvi pogled štirinajst let, v resnici je izpolnila sedemnajsto. Hodila je v zadnji letnik pripravnice.

„Melita, čas bo, je nadaljeval oče s tistim brbljajočim glasom kakor prej. „Melita tričetrt . . . po najbližji poti v šolo . . . nikjer se ustavljati, nič zijati . . . ob štirih naravnost domov . . .!“

Še vedno je motril svoje prste, ki so samo listali in nič drugega; le kadar je pogledal na stran v knjigi, je oslinil prst.

Melita je vstala in se brez zani manja ozrla proti oknu. Morda je hotela spoznati vreme; mogoče je, da ni imela nobenega namena in so ji šinile kar tako oči v božji dan, ker so pač morale nekam. Težko, da se je ozirala za tovarišico, ki jo pelje mimo pot; kajti vedela je, da oče ne sme videti spremljevanja in zahteva, da hodi čisto sama iz šole in v šolo.

En trenotek je mirno postala, brez misli, izgubljena sama v sebi, nato je spravila v ročno šolarsko torbo nekaj knjig. Čelo se je nabralo v stisnjene gube, oči so se široko odprle in se nekoliko vzdignile, kakor bi premišljevala in se ne mogla domisliti, ali ima prave knjige s seboj, ali ni pozabila katere? Oblaček bojazni je bliskovito preplul njen obraz, ko se je ozrla proti očetu; še hitrejše je roka zagrabila malo rdečo knjižico, najnovejše delo znanega pisatelja, roman. Oče ji je prepovedal vse slovstvo razen potopisa in posebno romana ni mogel trpeti. Srečna blaženost se ji je razlila čez ves obraz, ko je bil roman na varnem v torbi.

Ko si je devala slamnik na glavo, se ji je vzbočilo telo in pokazala se je rahlo začrtana linija. Ker je nosila še kratka krila, so se videle njene fino oblikovane noge.

Dasiravno so žareli v njenih temnih očeh kresovi mladostnega ognja in bi ji pristojala obleka živih, kričečih barv in slamnik z rdečim trakom, je nosila vendar obleko, ki se ji ni mogla reči, je li siva, bela ali črna. Tako puste in enakomerne barve je bila. In slamnik njen je bil preprost in brez vsakega lišpa.

„Zbogom, Melita,“ je dejal oče, ko je čul, da so se tiho zaprla vrata za njo. S polzečimi koraki se je splazil k oknu, naslonil se je s čelom ob šipo in čakal s skrbnimi očmi, da se je pokazala na cesti. Stari razbrazdani obraz je nekoliko oživel, ko jo je zasledoval čez cesto in prav do ogla.

Nato je sedel k pisalni mizi in odprl debelo knjigo. Bil je upokojen in se je zanimal za vzgojeslovje.

Melita je čutila instinktivno srepe očetove oči na sebi, zato se ji je klonil tilnik in ji je glava silila k tlom. Oči so se ji domalega zapirale in se niso upale nikamor ozreti. Čeprav je solnce palilo, se ji je zdelo hladno, mokro . . . Topost, jeklena neobčutljivost in obenem medlost se ji je naselila v duši. Misli iz domače sobe so jo še prešinjale; neprestano ji je brnel v ušesih blazno temni glas klavirja, ki se je stiskal prašen v kotu. Vsa je še bila v objemu tihote domače sobe, ki jo moti le šušljanje listov očetove knjige, kakor bi položil kdo težko svinčeno roko na prsi in tiščal brez odnehanja z isto močjo. Čez ustnice ji je švignil smehljaj misli, ki se je ni zavedala.

Ali komaj je izginila njena senca za oglom, že so ji v divjem ognju vzplamtele oči; zaplesali so strastni pogledi prek ulice in obstali v senci zaprašenih dreves obcestnega parka.

Gruča mladih deklet je stiskala svoje glave. Glasno hihitanje, razkošno objesten smeh je zvenel daleč naokrog; vroča, razburjena lica, polna krvi so sijala; nemir mladosti jim je šel po udih kakor svetega Vida ples . . .

„Ah, Melita gre!“ je vzkliknila ena.

„Nič ji povedati . . .!“ je dejala druga.

„Naj sama ugane . . .!“ je napol glasno rekla tretja.

„Servus,“ je zakričala četrta in se tako smejala, da ji je tiščala peta robec na usta.

„Skrivnost, Melita,“ ji je zašepetala na ušesa prva s skrivnostnim glasom in se sklonila globoko do nje.

„Tajnost,“ je dejala druga, ki je zagledala radovedne in vprašujoče oči.

„Daj častno besedo,“ je moško dejala tretja.

„Da nikomur ne poveš,“ je pristavila četrta.

„Častna beseda, da molčim kot grob! Kaj je?“

Vse so se hrupno zasmejale in si popravljale lase, ki so jim v razposajenosti lezle na čela.

„Bajtova ima fanta!“ je izbruhnilo v enem hipu iz vseh ust.

„Ali res?“ je vprašala s svetlimi očmi Melita.

„Res, res!“ so zatrjevale vse po vrsti.

Vsem je plesala podoba Bajtove pred očmi in njenega dolgega, kakor suha južina slokega fanta.

„Zamudile bomo,“ se je spomnila ena.

„Naj!“ je lahkomišelnost odvrnila druga, se zasuknila na peti in začela napol glasno peti.

Hitele so v šolo, po dve ali tri skupaj. Melita je s svojo zaupno prijateljico zaostala nekoliko za drugimi.

„Jaz ne znam nič,“ je spregovorila Melita.

„Jaz tudi ne,“ je odvrnila prijateljica. Obe sta se zasmejali; kratek molk je nastal. Melita je čakala, da bi prijateljica povedala še kaj o Bajtovi in njenem fantu; prijateljico je skrbelo, kako se bo končala ura pri starem in sitnem profesorju.

„Ti, ali ste jo videle?“

Prijateljica je samo pokimala in ni rekla ničesar.

„Kje pa?“

„Prejle v parku, gori in doli sta hodila.“ —

„Ne. Že v parku sta se poslovila. Roke sta si stisnila . . .“

„Roke sta si stisnila?“ Melita je utihnila s padajočim glasom. Stali sta na pragu in šolski zvonec je pel. Po stopnicah je šel do-stojanstveno profesor. —

Točno petnajst minut čez štiri je bila Melita doma. Vrata so zaškripala, ko je stopila v sobo. Oče, ki je sedel pri svoji knjigi, je pokimal z glavo v pozdrav in ni rekel nobene besede. Uprla je oči vanj, kakor bi pričakovala graje ali pohvale in ker ni bilo ničesar, se je nehote in nezavedno oddahnila; odvalilo se ji je nekaj težkega od srca. Oče je bil celo za hvalo mrtev. Začela je hoditi po prstih, da bi ga niti najmanj ne motila; z zvito previdnimi očmi se je ozirala nanj.

Stopila je k oknu in se zagledala na cesto, kjer so hodili majhni, pa urni ljudje v gručah in posamezno. Spomnila se je na mravljince po gozdih, na njihove procesije . . .

Na cesti sta peljala dva ključavničarska vajenca voziček poln železa, pehala sta se in usta so jima bila odprta. Tramvaj je brenčal mimo, rdeča barva se je zasvetila in izginila. Tri četrtine ceste je bilo že v senci in le še nasprotni tlak se je svetil v solncu.

V Meliti se je zganila še nepoznana in nejasna želja, hrepenenje po svobodi in prostosti. Kakor tisoč sladkosti jo je objelo, da je strepetala po vsem telesu, tako se je je lotevala omotica misli.

Mlad zastaven fant je prišel pod okno, vrteč med prsti malo drobno palico, s slamnikom na glavi, črnook. Pozdravil je s smehljajem, ona je odzdravila in potem sta šla v park po belih peščenih stezah gori in dol . . .

Oče je zakašljaj in odsotno spregovoril:

„Melita, he . . . ne pozabi na naloge, na učenje!“

Vzdramila se je in se ni prav nič zavedala svojih varljivih sanj. Kakor bi ničesar ne bilo, se je podala h klavirju in začela brskati po partiturah. Vse, kar je imela, ji je bilo zoprno, poskusila je par težkih vaj za prste. Za zabavo je preigrala par oktav glas za glasom. Udarila je en glas in mu prisluškovala toliko časa, da je utihnil. Zaigrala je par lastnih kratkih domislekov, dokler ji niso nevede otrpli prsti na tipkah.

Postalo ji je neznosno, da je morala vstati. Šla je k svojim knjigam, jih nekaj časa premetavala, gledala njih naslove, vse že davno dobro poznane in neskončno dolgočasne. Poslušala je praskanje očetovega peresa, brzo tekočega po gladkem papirju. Radovednost jo je gnala, da bi pogledala, kaj piše in obenem ji ni pripustila silna trma, da bi se premaknila s prostora.

Ob pol sedmih je prinesla postrežnica večerjo. Po večerji se je oče napravil in ji, predno je odšel na četrtinko v gostilno, strogo zabičil:

„Da ne greš z doma . . . Če bi ravno kdo prišel . . . In sedaj na večer . . .“

Mrmraje je zaprl vrata za seboj.

Melita je z ostrim pogledom prešinila vse kote po sobi, da bi našla kaj novega, nepoznanega; toda vse je stalo, viselo in ležalo po starem. Resignirano je šla zopet h klavirju in zaigrala po posluhu: Rože je na vrtu plela . . . Proti koncu pesmi se je zamislila in globoko vzdihnila: „Bajtova ima fanta“ . . .

II.

Čednost se spremeni v slabost, slabost v čednost; brez upa na poznejše življenje bi ne bilo vredno živeti. Človeka trenutka se polasti nenadoma — doma ali na cesti, samega ali v družčini — težka misel. Včasih je vprašanje, včasih je kes nad vsem dobrim in slabim, ki razjeda srce. Toda kakor je že: človek se po nemirnem spanju napol prečute noči prebudi in njegova lica so bleda, koža obraza se obesi po kosteh, ostari, oči njegove so kalne in pod njim je modričast sij. —

V šoli sta hodili med odmorom po vrtu; na obeh straneh malinovo in ribezovo grmičevje. Nenadoma je prijateljica ostrmela in vprašala:

„Ali si bolna, Melita? Kaj ti je?“

Melita je še bolj pobledela in je obstala na mestu kakor prikovana. Lovila je sapo in besedo. Rdečica ji je začela polagoma pluti v lica. Liki blisku je prešinilo njeno zavest, da se mora premagati in molčati.

„Bolna,“ — je dejala kolikor je mogla malomarno in odkimala z glavo. Nato je naglo pristavila, kažoč s prstom na grmičevje: „Poglej, maline so že rdeče, kmalu bodo zrele.“

Hip je pomolčala in se obrnila proti oni strani, odkoder se je čula napol zadušena govorica. Spreletela jo je hipna misel, da mora govoriti, da prijateljica ne bo mislila, da ne bo govorila. Zasuknila se je naglo in živahno.

„Ali imaš ogledalce?“

Vzela ga je v roke in ga obrisala z robcem; previdno in počasi ga je bližala svojemu obrazu. Popravila si je lase in dejala s tistim mučnim glasom: „Bleda sem.“

Zaupno je dostavila:

„Sinoči, ko je oče že spal, sem prižgala luč in brala.“

„Kaj?“ je hlastno vprašala prijateljica.

„Saj veš, tisti roman . . .“

„Si ga že prebrala? Kako se konča?“

„Ida gre v samostan . . .“

Obe sta umolknili. Melita je globoko vzdihnila, kajti čutila je, da je zavedno lagala, ker je pogledala le na zadnjo stran romana.

Opoldne, ko sta šli skupaj domov, je šepnila Melita hlastno prijateljici na uho:

„Kam prideš popoldne?“

„Ali boš smela?“ je vprašala prijateljica mesto odgovora.

„Očetu rečem, da imamo izlet . . . naravoslovje . . .“

„Jaz pridem v brezov gozdiček.“

„Kdaj?“

„Ob pol dveh.“

„Ne, rajši ob dveh, da bo verjel . . .“

„Dobro. Pridem. Zdravo.“

Prijateljica je zavila v stransko ulico in se ni več obrnila; Melita je hitela naprej.

Takoj po obedu je sedel oče k svoji pisalni mizi in Melita na svoj stolček pri oknu. Naslonila se je na roko in ga dolgo časa gledala nepremično. Poskušala je videti v očetovem obrazu, ali je dobre, ali slabe volje? Prejšnja odločnost se je umaknila negotovosti; kajti vedela je, da oče ne umakne nobeni sili svoje besede, če reče ne. Vedela je, da bo jokala, da bo zagnala knjige po tleh, rotila ga, da noče več v šolo, zahtevala nož in strup . . . Vedela je, da se ne spremeni niti poteza na očetovem obrazu in da bo po prvem obupu ponižna in krotka kakor jagnje . . . V duhu se je vadila v izgovarjavi in barvi besedi. Bala se je, da se ji bo tresel glas in da bo spoznal oče njeno laž že po besedi.

Pogledala je starinsko uro, ki je visela na steni in hreščee tiktakala tjavendan. Ojunačiti se je hotela, spregovoriti; a zopet je odložila še za dve, za eno minuto. Tedaj je udarila ura pol dveh.

„Zdaj, če se posreči,“ si je dejala na tihem. Še en kratek premor, potegnila je sapo vase, vzravnala se nekoliko in se postavila v pozo. Nato je spregovorila odločno:

„Danes imamo izlet.“

Oče je dvignil glavo in ji posegel naglo v besedo:

„Na izlete ti ni treba hoditi, če niso obvezni.“

Drugo pot bi Melita ugovarjala, kar bi ji nič ne pomagalo; danes pa se je uklonila volji in je nadaljevala, kakor bi preslišala očetove besede in kakor bi ne veljale za današnji slučaj.

„Travniško penušo, jegliča in jagode gremo iskat. Profesor pravi, da so tla, koder rastejo, silno zanimiva.“

„Tako,“ je mrko pripomnil oče. Melita je lovila misli.

„Pravi,“ je dejala, „da pokaže, kako rastline skupaj rastejo, da ne more živeti ena brez druge . . .“

Spomnila se je, da je bilo nekoč predavanje o tem in je to spretno izrabila.

„Kdaj je izlet? je vprašal suho oče.

„Ob dveh . . . pri dirkališču,“ je odvrnila razburjena in s suhim glasom, ki se je ustavljala beseda v njem.

„Kateri profesor se udeleži?“

„Pogačnik.“

„Kdaj se konča?“

Melito je spreletelo tisoč misli, na vprašanje ni bila pripravljena. V hitrici je poskusila odmeriti čas, da bi ugodila kolikor mogoče svoji želji in da bi se očetu ne zdelo preveč ali premalo.

„Ob petih. Še malo prej mogoče, ob pol petih . . .“

Nekoliko s strahom se je ozrla v očeta.

„Ob petih moraš biti doma,“ je zahteval. Šele zdaj jo je ošinil s strogim pogledom, prej ves čas ni odmaknil oči od svoje knjige.

Melita si je oddahnila in je zaloputnila vrata za seboj.

Vsa od solnca razpaljena je prišla v brezov gozdiček, odkoder ji je oddaleč namigavala prijateljica s svojim rdečim svilenim solnčnikom. Vročina je bila tako neznosna, da so se poskrili celo metulji v senci travnika, katerega pas je mejil na gozdič. Beli pesek je ječal pod njenimi nogami in se pršil na vse strani. Solnčna rdečica ji je dala škrlat v lica, oči njene so postale od vročine solzne, življenja željne. Zmage nad očetom pijana se je opotekala v vzduhu travnih semen in ni pazila na svoje bele roke, ki so črnele od solnca.

„Solnce te bo ožgalo,“ je dejala prijateljica, ko sta si stali tri korake druga pred drugo. „Zakaj nisi vzela solnčnika?“

„Solnčnika?“ je zateglo vprašala Melita. „Ne,“ je odkimala in zaničljiv smehlaj okrog ustnic je spremljal besedo.

„Kam bi šli?“ je z nasmeškom in nekako negotovo vprašala. Lica so se ji zresnila in kakor skrb se ji je nabralo na čelu. Njene oči so se zazrle v daljavo, kjer so se v solnčnem mrču sredi belkasto sivih oblakov kopičile planine pod nebo.

„Hodila jaz ne bom,“ je odvrnila prijateljica trmoglavo in utihnila s čakajočim pogledom.

Melita je molčala. Prijela je prijateljico molče za roko in jo z divjo notranjo silo, ki se ji ni moč ustavljati, napol vlekla s seboj. V obeh so se porodila redka in neprijetna čustva, malo znana in samo zato tako mučna . . .

„Kaj sem mislila, ko sem ji rekla, naj pride sem,“ je pomislila Melita in nekaj kakor očitane in kesanje je oživel v njenem srcu. Bojazen pred začetim, skrb, kako se bo nadaljevalo, ji je tiščala grlo.

„Kaj mi bo povedala?“ je premišljevala prijateljica. V glavi so ji vstajale najrazličnejše misli in slike od najvdanejših do najdrznejših. Nekaterih se je otresala, druge so se ji priljubile; dvomi so ji razjedali dušo. Hrepenenje po neznani skrivnosti jo je prevzelo, da je drhtela. Od vznemirjenosti je molčala.

Melita si je hotela prisiliti prejšnjo veselost. Poskusila se je zasmejati, toda iz njenih ust se je izvil bolj krik potaplajočega se kakor smeh.

„Kaj?“ je usrkavajoče povzela prijateljica.

„Nič,“ je odvrnila; kajti naenkrat je začutila silno poželenje besede. Med obema je ležala kljub prijateljstvu velika laž čustev in besedi, porojena v nevednosti, negotovosti, medsebojnem nezaupanju, v lastnem grehu in zavesti krivde . . .

„Smešen hrošč,“ je po kratkem presledku dejala Melita z dobro premišljeno malomarnostjo v glasu.

Prijateljica, ki ni hotela nadaljevati pričetega pogovora, je povsila oči. Obe sta se stalno ogibali, da bi se srečali njuni pogledi.

V gozdu ni bilo žive duše, le ptiči so se lovili po vejah in grmičevju. Tuintam je rasel trop smrek, katerih senca se je spreminjala v primeri s solnčno lučjo v temo; par posameznih borovcev je metalo dolge sive lise, med kostanji in leševjem se je sušila bohotna trava. V miru začarana zemlja je snivala.

Stopali sta tiho, noseči v duši veliko skrivnost mlade razvijajoče se ženske. Vonj veneče mete, združen s tisoč drugimi gozdnimi dišavami, jima je budil v duši kali mladih strasti, da so bujno pognale. Obe sta nenadoma začutili, da sta silno nesrečni, a nobena ni hotela tožiti.

Sredi pota sta se objeli in poljubili.

Melita se je prva zavedla, rdečica jo je oblila. Z roko je narahlo odrinila prijateljico od sebe. Njene oči so se ujele. Melito je spreletelo gorko po vseh udih, tisti hip je dejala:

„Ti si ne moreš misliti, kako sem jaz srečna . . .“

Prijateljica se je ustrašila, vsled tuje sreče je strepetala kakor bilka na vetru.

„Srečna si?“ je vprašala, polna nevere v srcu, v skritem strahu in pričakovanju, da pride nekaj hudega.

„Da, srečna sem,“ je odgovorila Melita. Preprosto in naravno je zvenela njena beseda; neomajno je stala kakor mejnik sredi gozda. Ozrla se je v prijateljico, ki ji je bolečina v duši nakremžila obraz, bolečina, maskirana z blaženim smehljajem v očeh in na

ustnih. Toda poteze pod očmi so izdajale in Melita jih je videla, neskončno dobro ji je delo.

Sedli sta na klop ob poti, smrekova senca ju je hladila.

„Zakaj?“ se je predrznila vprašati čez nekaj časa prijateljica, ki ni mogla več prenašati negotovosti in se je vsak hip ozrla v Melito s temnimi pogledi.

„Zato,“ jo je hladno zavrnila. „Naj se muči še nekoliko,“ si je mislila.

„Ali mi nočeš več zaupati?“ Skoro jokajoč in proseč je bil glas.

„Dobro, ampak molči!“

Melita se je pomaknila za ped od prijateljice in se ozrla po poti naprej in nazaj. Prste si je prekrizala na očeh in se za trenotek nekam zamislila, parkrat se je zdrznila, zganila se je kakor v krčih. Plamteč ogenj se ji je zabliskal v očeh, ko je razklenila roki in spregovorila prvo besedo.

„Pisal mi je, da brez mene ne more živeti, da dá življenje zame . . . Vsak večer gre pod mojim oknom . . . dražja sem mu kakor vse na svetu . . .“

„Kdo?“ je urno vprašala prijateljica.

„Tega ne povem.“

Sekundo sta molčali obe.

„Kdaj ti je pisal?“

„Že dolgo. Pred enim mesecem . . . Tisti dan, ko smo imele popoldne prosto.“

Vnovič sta za sekundo onemeli.

„In jaz ga ljubim bolj kakor on mene,“ je vzdihnila Melita. „Sinoči v mraku, ko je šel pod oknom, mi je poslal poljub z roko.“

V Meliti je zaživela nova strast, novo življenje; gola radovednost je zasijala v vseh njenih kretnjah, v vsakem pregibu najmanjše mišice.

„Ali si že kdaj poljubila moškega? je vprašala naenkrat resno.

„Že,“ je vdano odvrnila prijateljica.

„Kako je bilo? Kako se ti je zdelo?“

„Nič posebnega,“ se je branila.

Tedaj se ji je Melita navalila z vso silo okoli vratu in jo strastno pritegnila k sebi. Jela jo je divje poljubljati na oči, lase, ustna, venomer ponavljajoč: „Moj Bog, kako sem srečna, srečna . . .“

(Konec prihodnjič.)

Felician:

Melita.

III.

Na pragu Melitine sobice se je pokazal oče s spalno haljo odet in v copatah.

„Melita, deset je ura, že proč . . . Pojdi spat, noč je za počitek, dan za delo.“

„Takoј,“ je zamrmrala za njim, ko je že odhajal v svojo sobo in si vzela zaponko iz las.

Ozrla se je proti oknu, ki je bila na stežaj odprta in se zamislila. Prijela se je za čelo in stisnila trepalnice, kakor bi jo bolela glava. Nato je upihnila luč.

Tesna poletna noč je ždela v sobi. Na šipah so se svetile mlačne zvezde; svit bliskavice se je včasih zasvetil v njih.

Melita se je v temi počasi sláčila; od sopare je bilo vse potno njeno telo. Za trenotek je šla slonet na okno; s ceste je pihal hladen veter. Sprehajalo se je le še malo ljudi; samo posamezne sence so še begale v luči električne svetilke, bolj poredko tudi dve tesno združeni.

Naenkrat ni mogla več strpeti pri oknu; trudnost se je polastila, da so ji klecale noge. Legla je na posteljo in si podložila roki pod glavo; nerazvite prsi so se ji težko vzdigovale.

Z odprtimi očmi je ogledovala pohištvo po sobi, ki se je v poltemi zlilo v mračno celoto. Laž njenega življenja je ležala v njem; vsaka najmanjša stvar je pričala o njej. Toda prejasne so bile konture senc, preveč so tolmačile, da bi jih mogla gledati večer za večerom, ura za uro; pokopala je glavo v blazine in si tiščala oči.

Začutila je z jasno bridkostjo, da je stopila čez prag in da so se duri zaklenile za njo. Prešinila jo je misel, da je na robu prepada in da je nemogoče nazaj. Zazdelo se ji je, da si je treba zavezati oči in se pognati, naj gre, kamor hoče.

„Na okno stopim in razprostrem roki . . .“

Do tega trenotka se ni zavedla svoje velike laži, ki se je zato sedaj tem jasnejše razkrila, da je medlela od bolečine zaradi nje. Podoba za podobo se ji je kazala, in v vseh se je zrcalila njena laž.

„Zakaj sem jim gledala drzno v oči, kadar so mi sledili? Zakaj nisem šla domov?“

„Zakaj mi ni nihče rekel, da me ljubi? Zakaj me ni nihče ogovoril, ampak so le hodili mimo mene in se mi smejali v oči?“

„Zakaj me je oče priklenil v sobo, da sem še bolj koprnela po prostosti, da sem oddaleč v mislih sprejemala vroče poljube, da sem hrepenela po neomejeni divni svobodi?“

„Zakaj sem jih videla druge v sreči? Zakaj je sijala v mojih očeh luč, ki mi je vzbudila nevzdržljivo strast?“

Izpraševala se je in ihtela, očitala in se kesala . . . Spoved samemu sebi je najsvetejša stvar: noben greh se ne da zamolčati, vsi morajo pred oltar duše, pred najstrožjega sodnika, ki nikdar ne odpušča.

Lasje so se ji v neredu spustili čez obraz, solze so se mešale s potnimi kapljami na licih. Grizla si je ustnice v obupu, da je življenje zagrešeno in se ne da nikoli več popraviti. Le malo je bilo let in še ta so bila grenka in z žolčem prepojena.

„Vsa leta, vsak dan, vsa mladost . . . vse samo za veliko laž, da sem srečna, da se mi je vse izmišljeno izpolnilo, da sem kakor so druge . . .“

Desno roko je ovila v močne kite svojih las in jo stegnila z vso močjo, da so ji izruvane nitke ostale v roki. Žila na sencih ji je močno bila.

„Vse za namišljeno srečo . . .“

Napadla jo je besnost, da se je kakor brez pameti premetavala po postelji in venomer vzdihovala:

„O Bog, odpusti, saj ne vem, kaj delam . . .“

Ko se je umirila, se je spomnila na deda, pred davnimi leti umrlega, ki je ves božji dan presedel pri oknu in kar naprej kadil iz pipe. Mračno je gledal skozi tobakov dim na cesto, med svet in ljudi . . .

Na misel ji je prišla dežela, gorski kot, kamor sta hodila vsako leto z očetom na počitnice. Razen župnika, postarnega, gorečega človeka in učitelja, ki mu je bilo glavno opravilo čebeloreja, ni bilo nobenega primernega človeka ure okrog. Od sveta odtrgan košček je bil to; planine so kraljevale nad njim in okoli njega. Bistro oko jastreba je krožilo včasih cele ure nad njim. Z jelovim vzduhom je bil nasičen zrak. Mir in tihota povsod.

Pod velikim košatim drevesom na vrtu je imel oče svojo mizo. Tam je čital neprenehoma od jutra do večera in si je privoščil le skopo urico sprehoda na dan. Ona je ležala v mreži, ki sta jo prinesla iz mesta, za streljaj proč od njega, kjer se je sadno drevje

že mešalo z divjim jelovjem in borovjem. Njene misli so bile brez-
 žično zvezane od trenutka do trenutka z namišljenimi točkami v
 mestu; v duhu je igrala vloge visoke, neodvisne dame, glediške
 igralke, naivnega deklička, in kadar je hlad zavel žalost v njeno
 srce, mrzlo brezčutno redovnico . . .

Prišel ji je na misel hladen večer, poln rose in modrega neba.
 Z volnatim šalom odeta je ležala v mreži, roke pod glavo, v naročju
 pesmi velikega pesnika . . . V bližini se je penil gorski potok . . .
 Štiri popoldne je bilo; pogledala je ravno na svojo zlato uro v
 zapestnici in dremaje zaprla oči. Vsako svojo kretnjo je še videla
 pred svojimi očmi.

Takrat jo je zdramil nizek glas.

„Hvaljen bodi Jezus Kristus . . .“

Pred njo je stal širokopleč šestdesetleten mož, v dolgopetem
 črnem talarju, z brevirjem v roki. Njegov obraz je bil neprimerno
 resen in obenem silno prijazen in dobrohoten.

Jasno ji je stopila pred oči mračna župnikova postava.

Ostrmela je, prestrašila se je nekoliko in ni ničesar odvrnila,
 ker ni bila navajena na tak pozdrav.

„Da imate tako reč v dolini za spanje, kdo bi si mislil . . . Mi
 ležemo kar v travo.“

„Saj ni za spanje,“ je odgovorila boječe, nezaupno.

Videla je prestrašene župnikove oči.

„Res, res . . .? Ljudje iščejo tam, kjer ni,“ je brez prave
 zveze odgovoril svečenik. „Na čudne načine napravljajo, pa je že
 narejeno . . .“

Pogledal jo je in resno dostavil:

„Vi se boste smejali, pa je res . . . V svetu iščemo srečo in
 ne vemo, da je pri nas, v naših dušah . . .“

Položil je roko na srce in mirno pripovedoval, da so se davi
 napotili zopet trije fantje v Ameriko.

V Meliti je vse strepetalo, ko so se ponavljale te misli v njeni
 glavi. Nekaj se je protivilo v njej in trdilo, da ni res in da ne
 more biti res. Zakaj se je vendar v njenem srcu nabralo toliko gorja?

Hladna sapa jo je zbudila iz misli. Ledeno mrzel pot je pre-
 pregel vse njeno telo, da se je treslo od mraza. Vstala je s postelje;
 noge so ji bile nenavadno šibke, da je omahovala. Zaprla je okno.
 Bliskavica je za hip obsvetila njeno bledico.

Nato je legla nazaj na posteljo; roke so ji brez moči omahnile.
 V ušesih ji je zabrnela godba, valček, ki se igra po gostilniških

vtovih, zdelo se ji je, da vidi plesalce, a le medlo se je godilo vse pred njenimi očmi. Omamljiva brezmočnost jo je prevzela in v sencih ji je kljuvala komaj čutna bolečina.

Kakor bi bila promenada med drevjem, ji je bilo. Videla je rdeče solnčnike, bele obleke . . .

Napol v sanjah ji je postalo naenkrat tesno pri srcu in dušeče. Nevidna moč jo je morila, da si ni upala spregovoriti. Nekaj je hotela reči očetu in se ni mogla domisliti kaj . . . Zakričala je obupno, strašen občutek samote jo je objel; zdelo se ji je, da je v večnem prostoru, kjer ni bilo ne tal pod nogami, ne nobenega predmeta nikjer. Pusta praznota povsod.

Zaspala je in v spanju so ji šklepetali zobje.

Ob treh zjutraj, ko je posvetil prvi svit, je očeta vzbudil nenavaden šum. Premišljal je, ali je zaropotalo, ali je bilo, kakor bi padel kdo? Pogledal je na uro in se trudil v mraku spoznati; obenem je poslušal.

Začul je grgranje, hreščanje onemoglega glasu; mrzlo ga je spreletelo in mu ni en hip ni pustilo, da bi se premaknil z mesta.

Pred vrati sosedne sobe je začul dihanje, ki je hotelo obtičati v grlu, pahnil je vrata s silo.

Melita je ležala na tleh in krvavela; pri padcu se je udarila ob rob. Rdeča kakor razbeljeno železo je bila v lica; prsi so se ji vzdigovale, kakor bi pojemale.

Skočil je k njej in jo zgrabil z obema rokama za ramena.

„Melita, Melita!“

Tresel jo je, dokler ni odprla oči.

„Kaj ti je, Melita?“

Nič odgovora, le trepalnice so se spet zaprle do polovice.

„Melita, lepo te prosim, govori, Melita!“

Tresoč se, jo je položil na posteljo in se v naglici oblekel.

„Melita, grem po zdravnika . . .“ je rekel in obstal brez moči in nemo pri postelji.

Melita je čisto zaprla oči; roke ji je stisnil krč. Polglasno je sanjala:

„Prej je šel gori, sedaj mora priti z one strani . . . Obljubil je, da pride vsak večer . . . Z ęelo palico in panama-slamnikom . . .“

Utihnila je, bolestno se je obrnila.

„Moj Bog, ne sreče, ne, ne . . .“ In čez nekaj časa:

„Ali ga vidiš? . . . Kateri? Kateri? . . . O, ne pokažem ti ga . . . nikoli . . .“ Zveržen smehljal je preletel brezkrvne ustnice.

„Čeprav ga ni, pa je morda vendarle . . . v mojem srcu . . .“
 Oče se je prijel za glavo in ni mogel nikamor. Potrkal je s palico sosedom na zid.

Zdravnik, ki je prišel, je spoznal vnetje možganske mreže, zapisal zdravila in odšel.

Brez besed je obsedel oče ob postelji in buljil v njen obraz, pod katerim so valovali vulkani.

Drugi dan Melite ni bilo v šolo in nikoli več. Ko je za silo ozdravela, jo je oče poslal v samotno zdravilišče. Poročali so mu od tam, da ji je zlasti, kadar je mlaj, posebno hudo.

Aleksander Hudovernik:

Spomini na Janeza Trdino.

III. Iz Trdinove korespondence.

1. Pisma dr. Pavlu Turnerju.

23.

Novo mesto 17. junija 1900.

Moja prva sveta dolžnost je, da Vas, moj mili prijatelj, prav, prav presrčno zahvalim na globoki prijaznosti in nežni skrbljivosti, s katero se brigate za mojo usodo. Davno že bi se bilo spodobilo, da Vam odpišem, ali zadržavala me je vedno moja stara napaka — epistolofobija. Topla Vam hvala za potrpežljivost, s katero prenašate in mi odpuščate ta moj vse graje vredni greh. Sed ad rem — najprvo o zdravju. Pred 3 leti doletela me je čudna sreča, da sem ujel tri influence zaporedoma. Trajale so 15 tednov, prvi dve po 6, zadnja, najblažja le tri. Nasledek teh bolezni je bila grozovita slabost; čutil sem jih več nego pol leta; opešalo mi ni le truplo, nego i duh. Obhajale so me neprenehoma črne slutnje bližnje smrti. Nje se baš ne bojim, še manje pa si je želim, kajti spadam med tiste ljudi, ki so s svojo usodo na tem svetu zadovoljni. Kako krasen je ta božestveni svet in koliko čudovitih prelesti in ugodnosti nam razodeva človeško življenje! O jaz bi se bogme čisto nič ne protivil, ako bi mi bil namenjen ali prisojen Matuzalemov vek. Misel na bližnjo smrt mi je bila torej na vso moč zoprna in nadležna, ali se je nikakor nisem mogel odkrižati. Slutnja me je nadlegovala več mesecev — do zime . . . Vaš iskreni prijatelj

J. Trdina.

42*